עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה יח: **ב** מיי' שם פ"ה הל' ו: **ג** מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה יב: **ד** מיי' שם הל' יג ופרק ה הלכה יג: **ה** מיי' פ"ה מהל' מעילה הלכה ח:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה מאכל בקדשי וכו' בתלב הס"ד ותמ"כ מ"ה אלא כו' השתא וכו' לית בהן מעילה ומשני אלא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חלב וכו' כמו וכו'. כעין זה כתבו תוספות גיטין דף פ ע"ב ד"ה זו וז"ל:

מוסף רש"י

אסור בהנאה ומועלין בו. ואע"ג דקי"ל אין מועלין בדמים, לפיון לה מקרלי במסכת יומא (נט:) ובשחיטת חולין (קיז.) הני מילי כשנשחטו בעזרה, דאיכא למימר נתמיו לכם על המזבח לכפר (ויקרא יז) לכפר נתמיו לך ולא למעילה, אבל כדם הקזה מועלין, לומר אם נהנה מניח קרבן מעילה (ברכות לא.). **חלב המוקדשין.** אבל של מוקדשין (תמורה לא:). **וביצי תורין.** גבי קדשי מזבח נקוט תורין דמזי לגבי מזבח, וגבי קדשי בדק הבית נקט תרנגולת ולא תורין, לאורחא דמילתא נקט, דאין דרך להקדיש לבדק הבית דבר הכלאי למזבח (שם). **למזבח ולא לבדק הבית.** כגון שור וכבש ועז תמימים, דהתמפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וכן תורים וגבי יונה סולת ולבונה ויין ושמן, כל הנך גופן ראוי למזבח ואין ראוי לכהנן כהנין (רשב"ם ב"ב עמ:).

שיטה מקובצת

גופא אמר רב הונא אמר זעירי המקיז דם. תוס' תמורה דף לב ע"א (לפנינו לא ע"ב ד"ה ואפילו):

רבינו גרשום

המקיז דם לבהמת קדשים. אותו **דם שהקיז אסור בהנאה ומועלין בו.** דכיון דלא חזי לזריקה חשיב נמי כי גופה דבהמה ומועלין בו: **דלא** מתקיימא הבהמה **בלא דם.** דדם הוא הנפש הלכך מועלין בו: **חובל והפרש שבחצר.** של הקדש וה"ה דאפי' בכ"מ אלא דרגיל למיהוי בחצר של הקדש: **הבא נמי** נימא **לא מתקיימא** בהמה **בלא פרש.** שלא יהא לה קצת פרש בבטנה ולימעול ביה: **אמרין.** לא דמי דמה לפרשה: דפרש **מן עלמא אתי לה.** לבהמה מחמת מאכל: אפילו **אויל האי לגמרי** מגופא אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא כגופא דמי: **מסייעא ליה לר'** אלעזר. הא דקתני לא נהנין ולא מועלין דהיינו קדוש ואינו קדוש. והיכי מסייע ליה דקדוש ואינו קדוש דהו לא נהנין ולא מועלין דההיא דקתני לא נהנין ולא מועלין מסיים בה הכי ודמיו יפלו ללשכה לבדק הבית ובמסכת זבחים הויא: **בד"א בקדשי מזבח.** דהואיל וחלב וביצים אינן ראוין למזבח הלכך לא נהנין ולא מועלין: **אבל בקדשי בדק הבית.** הכי נמי דמועלין בהן הואיל וקדושת דמים הן ראוין הן לגבי בדק הבית: השתא קא דייק לה למתני' דקתני ד"א כו' וקאמר **אלא בקדשי מזבח** אי אקדיש להאי חלב וביצים לקדושת דמים. למזבח שיקנה מהן דבר הראוי למזבח **לא אית ביה** מעילה אמאי: **אלא אמר רב פפא** חמורי מחסרא כו':

מסורת הש"ס

(**א**) [בכרכות לא. וסס איתא ר' זעירא ע' תוספות תמורה לא: ד"ה ואפילו], (**ב**) תמורה לא:, (**ג**) [נעיל יא.], (**ד**) [וע"ע תוס' ברכות לא. ד"ה המקרח וע"ע תוס' יומא נט: ד"ה הואל],

שינויי נוסחאות

(**א**) דאמר רב הונא אמר זעירי המקרח (ש"ס), (**ב**) אמר זעירי המקרח (ש"ס), (**ג**) שבאלר לא נהנין ולא מועלין ודמיהן יפלו ללשכה (ש"ס), (**ד**) אמרי מידי אליבא התם פרש דמן עלמא קאתי לה האי אויל ואחרינא אתי לאפוקי דם דגופה הוא (ש"ס). וגי' ר"ק בשם ס"ר מגופה הוא, (**ה**) בתלר של הקדש הוא הנין (ש"ס), (**ו**) לפי' אויל האי מגופה (ש"ס), (**ז**) וקאמר אלא גבי (ש"ס), (**ח**) אבל בקדשי בדק ר"ב וכו' אפילו אם הקדיש (ש"ס), (**ט**) דאמתא ליה דמכיי (ר"ש דמתיי) איגיע זמנן שמועלין בהם (ש"ס), (**י**) לכשיגיע זמנן מועלין בהם מה"ש (ש"ס), (**יא**) אהיכי תמוהין דמייתי ליה (צ"ק), (**יב**) לאייתי ליה עולא (ש"ס), (**יג**) ממון קדושייהך לאיסוף מעילה בהון מן המוקדש דמודיגא לך (ש"ס), (**יד**) כלומר מיהו לייתי מקשיי כך (ש"ס). וגי' ר"ק כלומר מיהו כך היה קשה לי על דבריך, (**טו**) מטוס דקא פסקת ואמרת אבל לבדק הבית (ש"ס), (**טז**) אלא בהו מעילה משמע לפילי אלא בהו מעילה בלבד (צ"ק), (**יז**) כלומר תורת קדושה קלה שבהן אבל אלא היה בהן מעילה כלל (ש"ס), (**יח**) וא"ה הוא דבי נמי נשחטו (ש"ס), (**יט**) לכפרה נתתיו ולא למעילה (ש"ס), (**כ**) שמוטה דחזיא לכפרה אבל (ש"ס וצ"ק), (**כא**) חלב מדאמר דם נעבר ונעשה חלב ומסני (ש"ס), (**כב**) כלא הם כלומר הבהמה לא תוכל להתקיים בלא דם וא"כ חשוב הוא כגוף הבהמה אבל חלב דמתקיימא ספיר (ש"ס), (**כג**) הקדשים ופרש היינו מה שיוצא מיד מן הבהמה וזבל היינו מה שיצא כבר מן הבהמה מזמן מרובה ונדרס (נ"ש והיה נרמס) ברגלים. וסס"ד ומ"ש (ש"ס), (**כד**) אי"ל דמ"מ שיאכלם אותו שנהנה ממנו מה שנהנה דהיינו הקהן (ש"ס), (**כה**) לגדנה פי' הגזברין ימכרו אותו ויגיעו דמיו (נ"ש דמיהן) ללשכה. וסס"ד (ש"ס), (**כו**) שקדושים קדושה מזבח (ש"ס), (**כז**) אבל אינה עצמה שרי ה"ה כדאמרינן בבכורות ולא נלפה חלב מידי דהוה (צ"ק), (**כח**) דשרי"ל דמ"מ שנהנה דהיינו הקהן (ש"ס), (**כט**) לגדנה פי' הגזברין ימכרו אותו ויגיעו דמיו (נ"ש דמיהן) ללשכה. וסס"ד (ש"ס), (**ל**) שקדושים קדושה מזבח (ש"ס), (**לא**) אבל אינה עצמה שרי אלמא מייתי ליה מחלב אלא לאסוף מעילה בהון מן המוקדש (ש"ס), (**לב**) דמן נמי לגבי קבורה (ש"ס), (**לג**) ושיטפא דתלמודא הוא לאמוי גיזה ועבודה אבן ר"ל (נ"ש יש לומר) חלב ואין לאמוה (ש"ס), (**לד**) כמשמעותיה (ש"ס), (**לה**) מנח וגבי למעוטי (ש"ס), (**לו**) מתיפא יאסר עד תיפא יוכך כמ"ש איגו (ש"ס), (**לז**) מ"כ הדדא קושיא לדוכתא כיון דחלב עצמו אסור ואמאי אין מועלין (ש"ס), (**לח**) לאסור מן התורה מ"מ כיון (ש"ס), (**לט**) אין מועלין בו ולא קריבא ביה קדשי ה' (ש"ס), (**מ**) כיון דמעל נפק ליה לחולין (ש"ס), (**מא**) איסורא דאורייתא מדקאמר לא יצא אפילו בדיעבד ומ"מ ליכא מעילה בהן משום דלא (ש"ס), (**מב**) דהכל לאוי ליתכר (ש"ס), (**מג**) לורכי מזבח דומיא דקדשי בדק הבית הסייגו קדושת דמים וחלכך פריך ומי ליה בהו מעילה והלא בכל דבר העומד לימכר לעשות צורך קדשים אית ביה מעילה. וסס"ד (ש"ס), (**מד**) בשמא המיס שבעזרה וגם (ש"ס), (**מה**) שיהיו המים מיס (ש"ס), (**מו**) בשמן ובו' והבור עצמו אינו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית כי אם לימכר ולהביא דמיו לבדק הבית, וסס"ד. (ש"ס), (**מז**) לבדק הבית כמו שהם כי אם ע"י מכירה, וסס"ד. (ש"ס), (**מח**) לבדה"ג אלא למכור ולהביא דמים כדפי' אבל אין עוקרין את האבנים ממש לשים אותן לבדק הבית דא"כ היה פוחת דמיו דהשובך שוה יותר כשהוא שלם מליטול את האבנים ולשים אותן בבדק הבית, וסס"ד. ומתמיל ד"ה וכן כאילן (ש"ס),

מז) לשוס בבדק הבית לקורות (צ"ק), **מח)** לבדק הבית לעשות קורות (ש"מ), **מט)** גפן דייק לה למתני' דקתני ד"א כו' וקאמר **אלא בקדשי מזבח** אי אקדיש להאי חלב וביצים לקדושת דמים. למזבח שיקנה מהן דבר הראוי למזבח **לא אית ביה** מעילה אמאי: **אלא אמר רב פפא** חמורי מחסרא כו':

יב:

המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו: גופא אמר רב הונא אמר [ג] רב המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו מתיב רב המנונא חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין אמר ליה כי קאמרינן לגבי דם דלא מתקיימת בלא דם אבל חלב דקא מקיימא בלא חלב לא מתיב רב משרשיא הזבל [ב] והפרש שבחצר [ג] אין נהנין ואין מועלין ויפלו דמיה ללשכה אמאי הכא נמי לא מקיים בלא פרש אמרי [ד] מאי איריא הדין פרש דמן עלמא קאתי לה אזיל האי אתי אחרינא לאפוקי דם מגופה הא קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייעא ליה לרבי אלעזר דאמר ר"א כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש דמיו יפלו ללשכה: **מתני'** [ג] חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **גמ'** אלא גבי מזבח כי אקדשה קדושת דמים לא אית בה מעילה אמר רב פפא חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשהקדיש קדושת הגוף לגבי מזבח [ד] אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **מתני'** [ה] כל הראוי למזבח **המקיז דם לבהמת קדשים.** אותו דם שהקיז אסור בהנאה ומועלין בו דכיון דלא חזי לזריקה חשיב כגופה דבהמה ומועלין בו וכיון דאין בהמה מעילה מעיקרא מש"ה אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לנחל קדרון אבל מוריז דלא הוא כהו מעילה מעיקרא כלל קשה לי: **איתיביה רב המנונא חלב המוקדשין וכו'.** ולא אמרי' דכגופה דמי הכי נמי ליתא גבי מקיז דם אמאי מועלין: **דלא מתקיימא בהבהמה בלא דם.** דדם הוא הנפש להכי אמרי' כגופה דמי ומועלין בו: **הובל** הלכך אין מועלין בו: **והפרש.** של קדשים שהוא בחלר המקדש מקום אלא דדרכו להיות בחלר של הקדש לא נהנין ולא מועלין: **ויפלו דמיו ללשכה** גרסי': **הכא נמי לא מקיימא בהבהמה בלא פרש.** שלא יהא קצת פרש בטעיה וכגופה דמי: **אמרי.** לא דמי דמה לפרשה דמן עלמא אתי לה לבהמה מחמת מאכל של חולין אפילו [ו] אזיל מגופה לגמרי אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא אין מועלין בו: **לאפוקי דם.** דגופה של בהמה היא שהרי נגרע עמה הלכך מועלין בו: **קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייע ליה לר"א דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש.** להיינו לא נהנין ולא מועלין דמיו יפלו ללשכה: **מתני' בד"א בקדשי מזבח.** הואיל וחלב ובציים אינן בהן: **אבל בקדשי בדק הבית.** כגון שור וכבש ועז תמימים, דהתמפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וכן תורים וגבי יונה סולת ולבונה ויין ושמן, כל הנך גופן דאוי למזבח ואין ראוי לכהנן כהנין (רשב"ם ב"ב עמ:).

מעילה דהכי מעמא בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב וכו' [ז] אבל אם הקדיש בהמה ועוף למזבח שיקנה מהם דבר הראוי למזבח אין מועלין בחלב וביצים ואמאי ליתא בהן מעילה: **אלא אמר רב פפא חמורי מחסרא כו':**

המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו: [א] גופא אמר רב הונא אמר [ב] רב המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו מתיב רב המנונא חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין אמר ליה כי קאמרינן לגבי דם דלא מתקיימת בלא דם אבל חלב דקא מקיימא בלא חלב לא מתיב רב משרשיא הזבל [ב] והפרש שבחצר [ג] אין נהנין ואין מועלין ויפלו דמיה ללשכה אמאי הכא נמי לא מקיים בלא פרש אמרי [ד] מאי איריא הדין פרש דמן עלמא קאתי לה אזיל האי אתי אחרינא לאפוקי דם מגופה הא קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייעא ליה לרבי אלעזר דאמר ר"א כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש דמיו יפלו ללשכה: **מתני'** [ג] חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **גמ'** אלא גבי מזבח כי אקדשה קדושת דמים לא אית בה מעילה אמר רב פפא חסורי מיחסרא והכי קתני בד"א כשהקדיש קדושת הגוף לגבי מזבח [ד] אבל הקדישו קדושת דמים לגבי מזבח נעשה כמי שהקדישו לבדק הבית הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה: **מתני'** [ה] כל הראוי למזבח **המקיז דם לבהמת קדשים.** אותו דם שהקיז אסור בהנאה ומועלין בו דכיון דלא חזי לזריקה חשיב כגופה דבהמה ומועלין בו וכיון דאין בהמה מעילה מעיקרא מש"ה אית ביה מעילה נמי לאחר שיצא לנחל קדרון אבל מוריז דלא הוא כהו מעילה מעיקרא כלל קשה לי: **איתיביה רב המנונא חלב המוקדשין וכו'.** ולא אמרי' דכגופה דמי הכי נמי ליתא גבי מקיז דם אמאי מועלין: **דלא מתקיימא בהבהמה בלא דם.** דדם הוא הנפש להכי אמרי' כגופה דמי ומועלין בו: **הובל** הלכך אין מועלין בו: **והפרש.** של קדשים שהוא בחלר המקדש מקום אלא דדרכו להיות בחלר של הקדש לא נהנין ולא מועלין: **ויפלו דמיו ללשכה** גרסי': **הכא נמי לא מקיימא בהבהמה בלא פרש.** שלא יהא קצת פרש בטעיה וכגופה דמי: **אמרי.** לא דמי דמה לפרשה דמן עלמא אתי לה לבהמת מחמת מאכל של חולין אפילו [ו] אזיל מגופה לגמרי אתי אחרינא כשתחזור ותאכל ולא אין מועלין בו: **לאפוקי דם.** דגופה היא שהרי נגרע עמה הלכך מועלין בו: **קתני לא נהנין ולא מועלין ודמיו ללשכה מסייעא ליה לר"א דאמר כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש.** להיינו לא נהנין ולא מועלין דמיו יפלו ללשכה: **מתני' בד"א בקדשי מזבח.** הואיל וחלב ובציים אינן בהן: **אבל בקדשי בדק הבית.** כגון שור וכבש ועז תמימים, דהתמפים תמימים לבדק הבית עובר בעשה, וכן תורים וגבי יונה סולת ולבונה ויין ושמן, כל הנך גופן דאוי למזבח ואין ראוי לכהנן כהנין (רשב"ם ב"ב עמ:).

מז) לשוס בבדק הבית לקורות (צ"ק), **מח)** לבדק הבית לעשות קורות (ש"מ), **מט)** גפן דייק לה למתני' דקתני ד"א כו' וקאמר **אלא בקדשי מזבח** אי אקדיש להאי חלב וביצים לקדושת דמים. למזבח שיקנה מהן דבר הראוי למזבח **לא אית ביה** מעילה אמאי: **אלא אמר רב פפא** חמורי מחסרא כו':

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני׳ כור מלא מים. לאו׳ לבדק הבית לבנין לעשות בו טיט ולא למזבח ולניסוך המים נמי לא חזי אלא היו מנסכין אלא ממי השילוח שהן מים חיים (א): **אשפה מלאה וכו׳.** היא עצמה אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית: **אין מלא פירות.** אמר לי רבי דהאי אין הוא גפן ולאו למזבח ולניסוך היין ואינו ראוי לבדק הבית אפי׳ שאני גפן דקין הן ואינן ראויין לשום בנין ובכורים לא מיתוקמא שהרי אינם קרינין לגבי המזבח: **שדה מלאה עשבים.** אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית: **ואין מועלין במה שבתוכו.** (ב) (דכור ונתמלא מים) דכל הני הוו גידולין: **ר׳ יוסי אומר כו׳.** לא פליג אלא אהך תרתי דת״ק אמר אין מועלין בשבח הקדש במה שהשביחו לאחר שהוקדשו וכרבי יוסי סבר המקדיש שדה או אילן מועלין בגידוליהם הואיל וגדלו ממש בהקדש אבל בור ואשפה ושובך דלאו גידולי (ג) שובך מינהו לא פליג רבי יוסי: **ולד המעושרת לא יונק מן המעושרת.** לפי שהיא קדושה דכתיב (ויקרא כז) העשירי יהיה קודש ובנה מולין הוא ונמצא נהנה מחלב המוקדשין: **ואחרים מתנדבים כן.** כלומר בשתם ולאי אסור ליגע מן המעושרת אבל אחרים מתנדבים כן שמתנין קודש לכן על מנת כן אמי מכניס נקבה זו לדיר להתעבר שאם תקדש יהא חלבה חולין שהרי מניקה ולדה בהיתר. ושמעתי דלהכי מהני להו תנאה הואיל ויכולין לעכב שלא תכנס נקבה זו לדיר עד לאחר זמן הלכך מהני תנאה והוי כנדבה ולהכי קרי להו אחרים שאינן ממעירין עליהן כראוי. וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין אלא האם: **הפועלים.** שעושין מלאכה בשל הקדש לא יאכלו מגרוגרות של הקדש ואע״ג דכתיב כי תבוא בכרם רעך ואכלת וגו׳ (דברים כג) ואמרינן בפרק השוכר את הפועלים (ב״מ דף פז:) בפועל הכתוב מדבר בשל הקדש לא יאכלו דכרם רעך אמר רחמנא ולא כרם של הקדש: **וכן פרה.** של חולין (ד) חרשה בשל הקדש לא תאכל מכרשיני הקדש: **גמ׳ אתיא העברה העברה.** כתיב בבכור (שמות יג) והעברת כל פטר רחם וכתי׳ במעשר (ויקרא כז) כל אשר יעבור תחת השבט וגו׳ מה בכור מועלין בו בכל דבר שיש בו דוחה ולא נקבה אף מעשר נמי דוחה נבקה מועלין בכולו אפילו בחלב: **אתיא אמו אמו מבכור.** כתיב בבכור (שמות כב) כן תעשה לשורך ולצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו (ה) וגבי מוקדשין כתיב בפ׳ אמור [ויהיה] ז׳ ימים (יהיה עם [תחת] אמו [ויקרא כב]) מה בכור שהוא זכר מועלין בכולו אף מוקדשין נמי מועלין בכולו: **הפועלין בו׳ מ״ט.** לא תאכל (ו) (ז) מכרשיני הקדש. גבי פועלין דלא יאכלו מגרוגרות של הקדש לא צריך למיבעי דהא מיעבו קרא בפירוש רעך ולא הקדש אבל פרה דלא כתיב בה הכי קבעי: **דיש״.** לומר כי דם בשלן לא תמסוס אבל כי דם בשל הקדש אתה חוסס דעניגא כולה בחולין קמיירי: **קלעילין.** מין קטנית (ח) קדש מועלין של חולין בשדה הקדש מעל דנהנה מהקדש: **והא בחלוש בעינן.** כלומרינן לקמן בפרק הנהנה (דף יח:) דאין מעילה במחובר לקרקע ע״מ: (ט) **מדקאמר מעל שמע מינה אבקה.** אבק של שדה מעלי להו לאותן קלעילין וכי מעלה אבק מן הקרקע דמתערב בקלעילין הוה ליה חלוש ולהכי מעל:

(א) ג״ר עגו. ע״ש, (ב) [פסחים ט.], (ג) [נחמיה ט. ס: תמורה ה:], (ד) [עי׳ תוס׳ יומא נט: ד״ה והכין],

שינויי נוסחאות

(א) אשפה מלאה זבל (ש״מ), (ב) ונמה שבתוכן (ש״מ), (ג) שדה שתחר כן נתמלא (ש״מ), (ד) ונמה שבתוכן (ש״מ), (ה) ס״ל רבי שמעון. ועיין תוי״ט (מ״ה), (ו) לא ריינק. וכן ל״ל בנמנון (ש״מ), (ז) פרה לא תאכל מכרשיני (ש״מ), (ח) חלב המוקדשין נמי אתיא (מ״ה), (ט) ל״ק, (י) רבל הני (ש״מ), (יא) דלאו גידולי מינהו, כל״ל (ש״מ). וגי׳ ל״ק דלאו גידולי הקדש מינהו, (יב) יהיה עם אמו מא כבור, כל״ל. והסלר נמתק (דפו״ר). וגי׳ ל״ק יהיה עם אמו ובמוקדשין כתיב שבעת ימים תחת אמו, (יג) לא תאכל הפרה מכרשיני הקדש דגבי פועלין (צ״ק), (יד) מין קטנית הדש קלעילין של חולין (ש״מ כ״י וצ״ק), עון) ש״מ מדקאמר מעל לאקה כל״ל (ש״מ וצ״ק), עון) ונמה שבתוכן בשלמא במה שבתוכן גבי בור דמועלין היינו המים אבל בבור עצמו היאך מועלין ופי׳ רסב״ם בפרק המוכר את הבית (ש״מ), (יז) מעילה בבה״ג דהוי נמתוכר (ש״מ), (יח) שעקר תולש מן הבור (צ״ק), (יט) תלוש וכן צריך לומר בכל הני דמחוברים. וסמ״ל (ש״מ), (כ) אבל לא במה שבתוכן ולא קני מעשה הפקר (ש״מ). וגי׳ ל״ק ולא אמרינן שיקנה חצר הקדש כמו שקונה חצר הדיוט לתלר משום יד, (כא) לקדש וכן גבי אילן ומתמלא פירות משום (ש״מ), (כב) לא ריינק מן המעושרת כתמרה טעמא מן המעושרת כתמרה בגמרא מקלא (ש״מ), (כג) ש״מ, (כד) וכן פרה הדשה בכרשיני הקדש לא תאכל (ש״מ), (כה) ל״ל. ותחרים מתנדבין כן (צ״ק), (כו) שלהן שהיו חולין (ש״מ), (כז) מעילה במחובר לקרקע (ש״מ), (כח) לקחם מועלין ביה פי׳ האבק של קרקע (ש״מ), (כט) וכשהוא דם בקרקע של הקדש אתה עולה מן הקרקע ומשבייח הקטנית. וכמ״ל (ש״מ), (ל) דיבור זה שייך אחר ד״ה וכן פרה, (לא) חסר כאן ד״ה מגלן. דהתלב אמור: אתיא וכו׳ (ש״מ), (לב) הבכרה העברה מבכור גבי כבור כתיב והעברת (ש״מ). וגי׳ ל״ק הבכרה גבי כבור כתיב והעברת, (לג) ל״ל ולקח בחלבו ולאו (ש״מ), (לד) אבל כ״ש בקדשים גמורים ואין (ש״מ), (לה) אינו דהא ולאי לבאורה מעמע (ש״מ), (לו) ענין הן אסורין (ש״מ), (לז) הולד ולא נראה דהא מדקאמר פרק השוחט (ש״מ), (לח) דמן נמי לינבוי (ש״מ), (לט) אבל המוקדשים לא (ש״מ), מ) דלא הוה ידעינן למלי קאמי. ל״ל (ש״מ), מא) דאסור אבל המוקדשים א״כ בשר קאתי לומר (ש״מ), מב) תנא בכור צאנך לאסור גיזה (ש״מ וצ״ק),

רבינו גרשום

בור מלא מים. זהו ראוי לבדק הבית לבנין ולא למזבח. ואי אמרינן הא חזי למזבח לניסוך המים כיון דלאו מים חיים הן לא חזו לניסוך: **אשפה מלאה זבל.** אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית דאינה ראויה לשום דבר לבנין אלא לדמיה: **שובך מלא יונים.** ראוי למזבח ולא לבדק הבית: **אין מלא פירות.** ראוי למזבח לביכורים ולא לבדק הבית: **שדה מלאה עשבים.** אינה ראויה לא למזבח ולא לבדק הבית: תנא קמא דר׳ יוסי אית ליה אין מועלין בשבח הקדש כלל במה שהשביח לאחר שהוקדש: **ולד מעושרת לא יינק מן המעושרת.** היינו שאם יצאת נקבה בעשירי והיה לה בן קודם לכן לא יינק ממנה שוב שבנה נהנה מחלב מוקדשין: **ואחרים מתנדבין כן.** כלומר [בשתם [ודאי אסור] אבל אחרים שהתנדבו קודם לכן רשאין ומתנין שאם תצא נקבה בעשירי יהא חלבה חולין כדי שיגיע את בנה ממנה בהיתר וכן נמי בולד מוקדשין לא היו מקדישין חלב אמו: **מה בכור דוכר מועלין בו.** בכל דבר שיש בו אף מעשר דנהיג נמי בנקבה מועלין בכולה ובחלבה: **אתיא אמו אמו מבכור.** כתיב בבכור כן תעשה לשורך ולצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וכתיב במוקדשין והיה שבעת ימים תחת אמו מה בכור יש בו מעילה בכולו אף מוקדשין נמי: **הפועלין לא יאכלו מגרוגרות של הקדש.** אע״ג דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו׳ ואפועל הכתוב מדבר כדפירש בפ׳ השוכר את הפועלים אפ״ה בשל הקדש לא יאכלו דכרם רעך אמר רחמנא ולא דהקדש: **וכן פרה.** שדשה בשל הקדש לא תאכל מלעיל. מין קטנית הן: **הדש מלעיל בשדה הקדש מעל.** דנהנה משדה הקדש: **והא בחלוש בעינן.** כלומר דהכי אית לן דאין מעילה במחובר לקרקע וכ״ש בקרקע עצמו: ש״מ דמדקאמר מעל ש״מ **דאבקה** אבק של שדה **מעלי** לה. לקיטנית לאותו מלעיל ואבק שמעלה מן השדה היינו חלוש מש״ה מעל:

(ב) ד״ה וכן פרה אם תאכל דקתני דלאסור אבל אם תאכל דקתני דלא אסור אבל אם תאכל דקתני דלא אסור אבל אם תאכל דקתני דלא א

מתני' [6] אשרשי אילן [7][של] הדיוט הבאין בשל קדש ושל הקדש שבאין בשל הדיוט לא נהנין ולא מועלין. [8]מעין שהוא יוצא מתוך [9] השדה של הקדש לא נהנין ולא מועלין יצא חוץ לשדה נהנין ממנו. [10]המים שבכר של זהב לא נהנין ולא מועלין נתנן בצלוחית מועלין בהן. [11]ערבה לא נהנין ולא מועלין ר"א ברבי צדוק אומר [12]נוהגין היו הזקנים שנהנים ממנו בלולביהן:

גמ' אמר ר"ל אין מועלין בכולן אבל מועלין בשלש לוגין והקתני סיפא נתנו לצלוחית מועלין בהן מכלל דרישא אפילו בשלשת לוגין נמי לא אלא אי איתמר אסיפא איתמר מועלין בהן אמר ר"ל אין מועלין אלא בג' לוגין ורבי יוחנן אמר [13]מועלין בכולן למימרא דקסבר ר"ל יש שיעור למים [14]והתנן [15] אמר ר"א [16]המנסך מי חג בחג בחוץ חייב ואמר רבי יוחנן משום מנחם יודפאה ר"א בשיטת ר"ע [17] אמר דדריש [18]נסכיהם אחד [19] ניסוך המים ואחד ניסוך היין ואמר ריש לקיש אי מה יין שלש לוגין אף [20]מים שלש לוגין מכלל דסבר ריש לקיש אין שיעור למים לטעמא דמנחם יודפאה קאמר:

מתני' [1] הקן [2]שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין [3]שבאשירה יתיז בקנה [4]המקדיש את החורש מועלין בכולו: **גמ'** [5]למאי מי לבכורה יליף העברה העברה ממעשר ומעשר תחת תחת מקדשים ג"ל למילף בכור ממעשר ומעשר מקדשים ליקף בכור מקדשים בגזרה שוה דאמו אמור: [6]ור"ל דלא דרים לה אלא לענין דבר התלוי באדם כגון הנקה דהכא וכגון לענין לידה ברים פ' יוצא דופן (נדה דף מ.). אבל לענין דבר אחר לא ניתנה לידרש ובהאי תירוצא מיתרצא קושיא אחריתא שיש להקשות היאך ליף מבכור שהוא אסור להניק והא אין דנין אפסר [7]מאפסר מבכור דליתיה בהנקה דזכר הוא ולפי מאי דפרי' ניחא דע"כ צריך ללמוד מבכור [8](לענין מ"מ ואף) לענין דילפינן בגזירה שוה דהעברה העברה מ"מ כיון [9]דלא ניתן ללמוד מוקדשים מבכור [10]לענין הנקה אע"ג דאפסר מאי אפסר הוי כמו כן לענין מעשר [11](אלא) דילפינן שפיר מבכור כך דקדק [12]וטרי ליפא שיטת התוס' על בוריה וכל זה דוחק מאד ועוד קשיא דמילתא דפשיטא הוא דולד המעושרת לא יצא מן המעושרת כיון שהוא חולין דהא כבר תנא לעיל חלב המוקדשין לא נהנין ועוד דקאמר ואחרים מתנדבין כן ובמתני' פירשתי שהיו עשירים מתנדבים להניק [13]את הולדות מבהמות שלהם ומה נדבה היא זאת כיון דלית שום ריווח לבקדש לכך נראה למורי ר' הרב ר' פרץ שיחי' דתמתי' מיירי בולד המעושרת וולד מוקדשים שילדו משהיו מוקדשין והיינו רבותא דאפ"ה אסור להניק מהם והיינו הא דקאמר ואחרים מתנדבין כן שבשביל שהיו הולדות [14]להקדש היו מתנדבין להניק אותם וקצבי בגמרא מנה"מ דלא יצוק מאמו והכתיב תחת אמו דמשמע [15]אפילו היתה אמו קדושה מ"מ יוצק ממנה[16] וקתני העברה העברה מבכור מה בכור מועלין בו פירוש שאסור להניק את הבכור מבהמת מעשר וקדשים דהא לא מציגו בכור של בהמת מעשר וקדשים שהרי הם פטורים מן הבכורות[17] אף מעשר כלומר אף ולד שהוא קדוש קדושת המעשר שולד מבהמת מעשר אסור להניק מאמו שהוא מעשר[18] וחלב המוקדשין נמי אתיא אמו אמו מבכור דמה אמו האמור בבכור אינה של הקדש דבהמה של הקדש פטורה מן הבכורה אף אמו האמור בקדשים דכתיב שבעת ימים (יהיה) תחת אמו דמשמע לפי הפשט שמותר להניק תולדות של בהמת קדשים מאמו שהיא קדושה אינו כן ודומיא[19] אותה אם לחולין ולכך מותר להניק מאמו אבל אם היא קדושה אסור להניק לו והשתא ניחא דשפיר אינטריך ג"ש להכי דאף כשהולד של הקדש אסור להניק מן האם וגם ניחא דלא ילפינן התם מהך ג"ש דאמו אמו דהא לא דרשינן הך ג"ש אלא ללמוד דאמו דגבי קדשים ר"ל שהאם חולין כמו אמו דגבי בכור כדפירשנו: [20]**שרשי אילן של הדיוט.** בג"ב פרק לא יאפוד (דף כו:) מפרש לה שפיר: **מים שבכר של זהב.** בשמתא בית השואבה מיירי שהיו ממלאים[21] מאתמול ממי השלוח ונותנין אותה לתחית שאינה מקודשת שלא יהיו נפסלין [22][בלינה] כדאמר פרק נולד וערבה (סוכה דף מח:) [23]ואין תימה דכד היינו חבית (ב"ק דף כז.).

[1]**נתנו לצלוחית.** אותה צלוחית היתה כלי שרת ולכך מועלין בהם:

ערבה [2]היו מקיפין המזבח. ולא נהנין ולא מועלין לפי שלא קדשו: נהנין היו מהם זקנים גלוביהם קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו: **אבל מועלין בג' לוגין.** וקס"ד דלקי אריש דתמתי' דקאמר מים שבכד לא נהנין ולא מועלין ולהכי פריך והא קתני בגילוין: מעין הרוצא לא נהנין ולא מועלין. לא מועלין היינו מן הדין דמים מן התהום [24]מעלמא] קאתו ואינם בכלל הקדש ולא נהנין היינו מים מעוט מרלאים הנין של זמן שלא יפא מן הבאה של הקדש [25]ס"ש מגילין מע"ש (צ"ק, [26]ס"ש, [27]כדאמרי' פרק נולד וערבה וכד דהכא היינו חבית כ"ל וגילוין. ואי צ"ק נולד וערבה ואי תימא דהכא תנו כד דכד היינו. ועיין רש"ק. [28] נתנו לצלוחית תימא דהכא לא נהנין ולא מועלין לפי שהיו עומדות למצוה ואינה קדושה וס"ל. ומתמיל ד"ה **נתנון היו מהם הזקנים** גלוגיהם (ש"מ). וגי' צ"ק שלא

[1] נ"ב כו:]. [2] זמחים קי:. [3] סס, ד) ע"ז מב:.

[4] ש"מ וצ"ק. [5] בקצת ס"ש כתוב בתוך שדה של הקדש. וכן גרים רש"י דל"ל (ש"מ). [6] עוסגן היו. ס"מ נתנוהן היו ממנה זקנים בגלוגיהן (ש"מ). [7] והתנן ר' אלעזר אומר המנסך (ש"מ). [8] בשיטת ר"ש רבו אמר (ש"מ). [9] דדרים נסכיה בשני נסוכין הכתוב מדבר אחד (ש"מ), וכ"כ בס"ס ח"ל: ל"ל נסכיה ועיין תוס' וכ"ה בזבחים וכן מוכח בתענית פ' ע"כ דדוקא נסכיה דרש ר"ש ולא ונסכיהם כמתואר שם כרש"י ל"ל ס"ל לזכיר בשני ע"ש, [10] לא מועלין הואיל ועיקרו קאי בכל הדיוט (דפ"ר"ה). [11] ש"מ וצ"ק מ"ז, [12] ברבה. שהיו סודרין אצל המזבח לא (ש"מ), [13] נתנון היו ממנה (ש"מ), [14] לוגיה כלאים וקאמר למעוטי מאי מי לבכור ליף העברה העברה ממעשר ואי למעשר תחת (צ"ק), [15] דלמו אמו כי הכא וי"ל דגז"ש דאמו אמו לא דרים (ש"מ), [16] אפסר מבלי אפסר בגון בכור דלא אפשר בהנקה זזכר (ש"מ), [17] ללמוד מבכור לענין הנקה מגז"ש דאמו אמו דלא שייכא למדרש לענין אחר אחר ולקף (ש"מ). וגי' ס"ק ללמוד מבכור לענין דילפינן, ותיבות לענין מ"מ ולקף נמתק. וגי' ל"ק לענין הנקה דאע"ג דילפי' בכור ממעשר לענין כלאים מג"ש, [18] כיון דניתן ללמוד (ש"מ). ובמ"ס כתב דבל"ש הגי' יין דלא ניתן ללמוד מבכור כ"א מעשר ילפינן שפיר מבכור (ד"ה), [19] מעשר נאמר דילפינן שפיר (ש"מ), [20] כך דקק מורי ליפא (ש"מ), [21] להניק אותן הולדות (ש"מ), [22] הולדות של הקדש (צ"ק), [23] דאפילו היתה אמו (ש"מ), [24] ממנה דאע"ג דאמת הוא דחלב של מוקדשים אסור בהנאה כדפי' משום דכתיב ואכלת בשר ולא חלב אימא ה"מ להדיוט אבל הכא דהולדות הם קדושים א"כ היינו צורך גבוה אימא לא לכך בעי מגלן וקאמר אתיא הערבה (ש"מ), [25] הבכורות דבאמרינן התם ולא שכבר קדוש לף (ש"מ), [26] שהוא מעשר וס"ל. וממתי' ד"ה חלב המוקדשין (ש"מ), [27] דוחלי אמו ר"ל אם (ש"מ), [28] דיבור זה ממנקן. וה"ג שרשי אילן של הדיוט כו' לא נהנין ולא מועלין בהן. בפרק לא יתפוד (ב"ב כו:) מוקי לפי בגילוגין הבאין לאחר מבלן וקסבר אין מעילה בגילוגין: מעין הרוצא לא נהנין ולא מועלין. לא מועלין היינו מן הדין דמים מן התהום נ"מ מעלמא] קאתו ואינם בכלל הקדש ולא נהנין היינו מים מעוט מרלאים הנין של זמן שלא יפא מן הבאה של הקדש [29] ממלגין מע"ש (צ"ק, [30] ש"מ, [31] כדאמרי' פרק נולד וערבה וכד דהכא היינו חבית כ"ל וגילוגין. וגי' ל"ק נולד וערבה ואי תימא דהכא תנו כד דכד היינו. ועיין רש"ק. [32] נתנו לצלוחית הנזקקים לגלוגיהם (ש"מ). וגי' ל"ק שלא

מסורת הש"ס

שינויי נוסחאות

[1] ש"מ וצ"ק. [2] בקצת ס"ש כתוב בתוך שדה של הקדש. וכן גרים רש"י דל"ל (ש"מ). [3] עוסגן היו. ס"מ נתנוהן היו ממנה זקנים בגלוגיהן (ש"מ). [4] והתנן ר' אלעזר אומר המנסך (ש"מ). [5] בשיטת ר"ש רבו אמר (ש"מ). [6] דדרים נסכיה בשני נסוכין הכתוב מדבר אחד (ש"מ), וכ"כ בס"ס ח"ל: ל"ל נסכיה ועיין תוס' וכ"ה בזבחים וכן מוכח בתענית פ' ע"כ דדוקא נסכיה דרש ר"ש ולא ונסכיהם כמתואר שם כרש"י ל"ל דלא הזכיר בסי ע"ש, [7] לא מועלין הואיל ועיקרו קאי בכל הדיוט (דפ"ר"ה). [8] ש"מ וצ"ק מ"ז, [9] ברבה. שהיו סודרין אצל המזבח לא (ש"מ), [10] נתנון היו ממנה (ש"מ), [11] לוגיה כלאים וקאמר למעוטי מאי מי לבכור ליף העברה העברה ממעשר ואי למעשר תחת (צ"ק), [12] דלמו אמו כי הכא וי"ל דגז"ש דאמו אמו לא דרים (ש"מ), [13] אפסר מבלי אפסר בגון בכור דלא אפשר בהנקה זזכר (ש"מ), [14] ללמוד מבכור לענין הנקה מגז"ש דאמו אמו דלא שייכא למדרש לענין אחר אחר ולקף (ש"מ). וגי' ס"ק ללמוד מבכור לענין דילפינן, ותיבות לענין מ"מ ולקף נמתק. וגי' ל"ק לענין הנקה דאע"ג דילפי' בכור ממעשר לענין כלאים מג"ש, [15] כיון דניתן ללמוד (ש"מ). ובמ"ס כתב דבל"ש הגי' יין דלא ניתן ללמוד מבכור כ"א מעשר ילפינן שפיר מבכור (ד"ה), [16] מעשר נאמר דילפינן שפיר (ש"מ), [17] כך דקק מורי ליפא (ש"מ), [18] להניק אותן הולדות (ש"מ), [19] הולדות של הקדש (צ"ק), [20] דאפילו היתה אמו (ש"מ), [21] ממנה דאע"ג דאמת הוא דחלב של מוקדשים אסור בהנאה כדפי' משום דכתיב ואכלת בשר ולא חלב אימא ה"מ להדיוט אבל הכא דהולדות הם קדושים א"כ היינו צורך גבוה אימא לא לכך בעי מגלן וקאמר אתיא הערבה (ש"מ), [22] הבכורות דבאמרינן התם ולא שכבר קדוש לף (ש"מ), [23] שהוא מעשר וס"ל. וממתי' ד"ה חלב המוקדשין (ש"מ), [24] דוחלי אמו ר"ל אם (ש"מ), [25] ויכיון זה ממנקן. וה"ג שרשי אילן של הדיוט כו' לא נהנין ולא מועלין בהן. בפרק לא יתפוד (ב"ב כו:) מוקי לפי בגילוגין הבאין לאחר מבלן וקסבר אין מעילה בגילוגין: מעין הרוצא לא נהנין ולא מועלין. לא מועלין היינו מן הדין דמים מן התהום נ"מ מעלמא] קאתו ואינם בכלל הקדש ולא נהנין היינו מים מעוט מרלאים הנין של זמן שלא יפא מן הבאה של הקדש [26] ממלגין מע"ש (צ"ק, [27] ש"מ, [28] כדאמרי' פרק נולד וערבה וכד דהכא היינו חבית כ"ל וגילוגין. וגי' ל"ק נולד וערבה ואי תימא דהכא תנו כד דכד היינו. ועיין רש"ק. [29] נתנו לצלוחית הנזקקים לגלוגיהם (ש"מ). וגי' ל"ק שלא

הגהות הב"ח

(א) גמ' דדרים נסכיהם אחד ניסוך היין ואחד ניסוך המים ואחר ל"ל: (ב) רש"י ד"ה נסכין וכו' וקנים שנתנו בגלוגיהן: (ג) ד"ה והקתני סיפא וכו' מועלין הס"ד ואח"כ מ"ס אלא בג' לוגין דיש שיעור:

מוסף רש"י

מדרבנן, ולא מועלין. אם נהנה לא מעל (ב"ב כו:). המנסך מי חג. שנתמלאו לשם ניסוך המים בחג הסוכות (זבחים קי:). דדריש נסכיהם. הילכך כתוב נמי מיחייב עלה (שם). דאמר ריש לקיש. אי ר' אלעזר מהכוח ריין אתקוש, אלמא ג' לוגין בעינן כנסכי יין של עולה התמיד (שם). הקן כו' לא נהנין. דאסור מדרבנן, ולא מועלין. אם נהנה לא מעל מלאוריימא, שיתחייב קרבן מעילה, נקמן מפרק טעמא (ע"ז מב:). יתיז בקנה. יעלין עלי הקן בעקל מן האילן וישרפם והיכנ מהם ולא יעלה לאחר מכאן ועילה, דאם כן נמצא משתמש בקדשים במקום סולם חו היא הנאה מן האילנות (שם).

שיטה מקובצת

נתנן בצלוחית. עיין תוספות זבחים דף קי ע"ב (ד"ה אישתמיטתיה):

רבינו גרשום

שרשי אילן של הדיוט הבאין בשדה של הקדש לא נהנין ולא מועלין. הואיל ואמרינן בתר אילן אזלינן ואילן בשל הדיוט קאי: ושל הקדש הבאין בשל הדיוט. נמי אע"ג המצינן למימר הא אזלינן בתר אילן ושרשי אילן דקאי בשל הקדש ולריהוי ביה מעילה אפ"ה אין בו מעילה דבגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקסבר האי תנא אין מועלין בשבח הקדש מדאורייתא: מעין שהוא יוצא כו'. הכי הוא דמעין של הדיוט הוא ונובע משדה חולין ויוצא ומושך בתוך שדה של הקדש: לא נהנין. ממנו בתוך שדה של הקדש ולא מועלין: יצאו. המים מתוך שדה של הקדש נהנין ממנו לכתחלה: המים שבכר של. אותו כד של זהב שבו מלאין הניסוך כדתנן בפרק לולב וערבה כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהוא ממלא מע"ש חבית של זהב שאינה מקודשת מן השילוח כו': ובאותן מים לא נהנין ולא מועלין. משום דלא איקדשו לניסוך המים למעילה עד שניתנו בצלוחית דהיינו כלי מקודש: ערבה. שהיו סודרין אותה אצל המזבח לא נהנין כו': נתנון היו ממנה בלולב. הכי קאמר אם יש באותה כד של זהב יותר משלשת לוגין דלא נהנין ולא מועלין בכולן. אבל אם יש בכד ג' לוגין. לא פחות ולא יותר מועלין באותן ג' לוגין משום דבכך הוא שיעור ניסוך: והא קתני סיפא נתנן בצלוחית מועלין. מכלל דרישא בכד של זהב אפי' בג' לוגין בגמרין אין מועלין: יש שיעור למים. הכי משמע שאין מועלין במים עד שיהא בהן כשיעור מצותן לנסך והיינו ג' לוגין: והתנן ר' אלעזר אומר המנסך. בפ"ס: דבחים היא: לטעמא דמנחם יודפאה קאמר. איהו דאי ריש לקיש בעי שיעור אלא לטעמא דמנחם קא בעי אי מה כו': הקן שבראש אילן. עצים שעשוי מהן הקן: יתיז בקנה. יקח הקנה ויפיל הקן לארץ ויהנה ממנו: המקדיש את החורש. כל היער: מועלין בכולו. בעצים ובענפים ובעלים:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דלא ניטלה. שהרי לא ניטלה עובד כוכבים בפירוש: **ריש לקיש אמר מותרת.** שלבטו מבטלה בודאי העובד כוכבים: **דמימר אמר היא גופה לא אצלה.** שלא תשבר: **מאי לאו דאיתבר מגופו.** שהעוף שיבר מן הנעפים של אילן אשירה ותיקן הקן: **וקתני יתיז.** דמשמע דמותר בהנאה: **לא דאייתי עצים מעלמא דייקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא כו':** מדיי אריא. כדקא משנית לעולם אימא לך דאיתבר מגופו (דאמאי) [ואמאי] לא נהנין ולא מועלין משום דבגידולין הבאין לאחר מכן שהוקדש עפקינן וקסבר אין מועלה בגידולין. אבל בגידולין דאשירה לעולם אסירי ולא קשיא ל' יוחנן: **ור' אבהו א"ר יוחנן.** מתרץ בפירוש דהא יתיז לאו בקן מיירי אלא **מאי יתיז יתיז באפרוחים.** דהא בקן [עצמו בוודאי אסור]: **אפרוחים באן וכאן.** בין באילן של הקדש בין בשל אשרה: **מותרין.** משום דלא צריכי לאילן שסשין בכל מקום שרוצין: אבל **ביצים כאן וכאן אסורין.** דלא ניידי דצריכי לאילן וכאילן דמי: **אם אפרוחין צריכין לאימן.** שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח: **בביצים דמי.** ואסירי: **נוברין שלקחו עצים.** מיער של חולין לצורך קורות: **מועלין בעצים.** עצמן שהן לשום קורות: **ולא בשיפוי.** הנסורות: **ונבייה.** עליון שלו: **אמר שמואל בונין בחול ואחר כך מקדישין, ולא כשפוי.** לכולהו שהיו כל צורך הבנין ממעות של חולין וכשנגמר הבנין כולו אח"כ היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין ושכר האומנין דאומרין תיחול קדושה שיש באלו מעות על הבנין זה ונמצא הבנין קודש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ופורעין לאותן שלוו מעות של חולין שנקנה בהן צורכי הבנין: **מ"ש.** בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו אין יכול לקנות מהן להדיא דבר של חולין אלא צריך לחללו הכי כדאמרן:

שינויי נוסחאות

א) דלא ניטלה, כל"ל. ותיבת 'עוד' נמחק (ש"מ), **ב)** לדידי מצלה, כל"ל. ותיבת 'לי' נמחק (ש"מ), **ג)** מעלמא דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי מעלמא [נכ"מ] נוסף: ויקניתה בהן היינו דקתני לא נהנין ולא מועלין] לא נהנין מדרבנן ולא מועלין מדאורייתא [נכ"מ] נוסף: דהא לא קדשין] אא"א דאיתבר מגופה אמאי אין מועלין מידי אריא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן עפקינן וקסבר אין מועלין בגידולין ור' אבהו אמר ר' יוחנן מאי יתיז באפרוחים לשנא אחרינא לי הכי. כך נמצא בכמה ספרי יד וכוא גיכסת רס"י. והתוס' נוכסין בכנמנת (ש"מ ומ"מ), **ד)** מקדש להו ואמר (ש"מ). וגי' ל"ק מקדש להו לפיכך צריך שיאמר, **ה)** מותרת דודאי ביטלה (ש"מ), **ו)** אילן שהעוף שיבר מן (ש"מ), **ז)** הקדש משום דבגידולין (ש"מ), **ח)** ל"ק מ"ז, **ט)** מהכא ולעולם שנשתברה מאליה כל"ל (ש"מ דפו"ר), ל ל"ק, **י)** מתכך דהאי יתיז (ש"מ), **יא)** ליטנא אחרינא לא שמענו (דפו"ר). והמוקבר נוסף ע"י ל"ק, **יב)** כאן וכאן מותרים (צ"ק), **יד)** דמו, הכ"ל. ומכ"ל אפרוחין שלריכין (ש"מ), **טו)** ואומרים תחול קדושה (ש"מ), **טו)** ומגמא הבנין קדוש (ש"מ), **יז)** שחילנו

רבינו גרשום

דלא בטלה. שלא ביטלה עדיין שום עובד כוכבים בפירוש: **ריש לקיש אמר מותרת.** שבלבו מבטלה בודאי העובד כוכבים: **דמימר אמר היא גופה לא אצלה.** שלא תשבר: **מאי לאו דאיתבר מגופו.** שהעוף שיבר מן הנעפים של אילן אשירה ותיקן הקן: **וקתני יתיז.** דמשמע דמותר בהנאה: **לא דאייתי עצים מעלמא דייקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא כו': מדיי אריא.** כדקא משנית לעולם אימא לך דאיתבר מגופו (דאמאי) [ואמאי] לא נהנין ולא מועלין משום **דבגידולין הבאין לאחר מכן שהוקדש עפקינן וקסבר אין מועלה בגידולין.** אבל בגידולין דאשירה לעולם אסירי ולא קשיא ל' יוחנן: **ור' אבהו א"ר יוחנן.** מתרץ בפירוש דהא יתיז לאו בקן מיירי אלא **מאי יתיז יתיז באפרוחים.** דהא בקן [עצמו בוודאי אסור]: **אפרוחים באן וכאן.** בין באילן של הקדש בין בשל אשרה: **מותרין.** משום דלא צריכי לאילן שסשין בכל מקום שרוצין: **אבל ביצים כאן וכאן אסורין.** דלא ניידי דצריכי לאילן וכאילן דמי: **אם אפרוחין צריכין לאימן.** שעדיין לא גדלה נוצתן ואינן יכולין לפרוח: **בביצים דמי.** ואסירי: **נוברין שלקחו עצים.** מיער של חולין לצורך קורות: **מועלין בעצים.** עצמן שהן לשום קורות: **ולא בשיפוי.** הנסורות: **ונבייה.** עליון שלו: **אמר שמואל בונין בחול ואחר כך מקדישין.** כלומר כשהן בונין בכלך הבית היו קונין כל צורך הבנין ממעות של חולין וכשנגמר הבנין כולו אח"כ היו מקדישין אותו כן שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין ושכר האומנין דאומרין תיחול קדושה שיש באלו מעות על הבנין זה ונמצא הבנין קודש והמעות יצאו לחולין ופורעין מהן שכר האומנין ופורעין לאותן שלוו מעות של חולין שנקנה בהן צורכי הבנין: **מ"ש.** בונין בחול משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית לאלתר מקדיש להו וכיון דמקדיש להו אין יכול לקנות מהן להדיא דבר של חולין אלא צריך לחללו הכי כדאמרן:

מסורת הש"ס

א) ע"ז מא: כל הסוגיא ע"ז, **ב)** [סס מב:], **ג)** [פי' פרח ערוך ערך נב ג'], **ד)** ב"מ מז: [עי' תוספות שיריזיון לא: ד"ה ומקן],

הגהות הב"ח

(א) גמרא אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן (לעולם דאייתי מעלמא) תא"מ וג"כ בתמכת ע"ז לא גרס ליה [הסמר תמרן]: **(ב)** רש"י ד"ה לא דאייתי וכו' דיקא נמי הגיריכא כמו סרוח בתמכת ע"ז ד"ב דף מב ע"ב ע"ש ובגירסא שלפנינו הפירוש הוא כמו שפירשו תוספות כאן: **(ג)** ד"ה אלא מי אמרת וכו' ומשני לעולם כו' וליכא למידק מהכא ולעולם שנשתברה מאליה מן הסילון עלמו ושקשיא לרבי יוחנן: **(ד)** ד"ה ורבי יוחנן וכו' ליטנא אחרינא ר"ג ר"ל דיש ליטנא אחרינא והייטו כמו שהגיריכא לפניו וחס היה לרש"י ליטנא אחרינא ותקמר אלא שמיע ליה כלומר לא סבירא ליה דקשה ע"ז דקתני בה לשקול אילן מעלמא דמשמע כו' ובתמכת בתמכת ע"ז שהיה בגיריכא רש"י ד"ה בגרם לחס ור"ל: **(ה)** תוס' ד"ה שנשתברה וכו' אמאי לא נהנין ולא מועלין ופריך כל"ל ומיהו אלא מעלין לא נהנין ממקן: **(ו)** בא"ד ולכך לא סבר ליה ליטול בידו כל"ל ותיבת מקל נמחק:

מוסף רש"י

וקתני יתיז בקנה. ויכ"ק עלי הקן, אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת (ע"ז מב:). **בגידולין הבאין לאחר מכאן.** הבאין בלילן אחר שהוקדש עשקינן והוא לא הקדיש אלא אילן (שם). **וקסבר.** הלי מגמ, אין מועלין בגידולין. ומדרבנן הוא לאסיר, וגבי אשירה נמי בשקיעתה בעלי אשירה עצמן, וקתני יתיז כר"ל (שם). אמר ר' אבהו א"ר יוחנן. מהכל לתרוצי לאיבעיתיה בשיטת אחרינא כו' אמאי לא אפרוחים כאן וכאן. בין בהקדש בין באשירה, מותרין. לאין צריכין לאילן, **ביצים כאן וכאן אסורין.** שצריכין לאילן וגוזר כה רבנן כעל לאילן עלמו (שם). **בונין בחול ואח"כ מקדישין.** כשבן בונין בנייני הקדש לא היו קונין האבנים וסיטיו ממעות הקדש, כדי שלא יבוחו האומנין והעם לידי מעילה אם ישבו עליהם, או אם יהנו מהם, אלא לוקחין בהקפה והרי הן חול עד שיבנו כמותם, ומשבנו בנייתו כמותם נותנין מעות הקדש ולוקחין אותן והוא הקדשן, או אם התנדב אדם אבנים נותן לבנאי ואינו קונה אם הקדש עליהן עד שיתנו בבנין, הלכך לא מעל הגזבר (ב"מ נז:).

שיטה מקובצת

הנובים. עיין תוספות תמורה דף לא ע"ב (ד"ה לאתויי): **רש"י ד"ה לעולם אימא לך.** וז"ל ה"ר אליקים ז"ל לעולם אימא לך דאיתבר מגופיה ואמאי לא נהנין ולא מועלין משום דבגידולין

מותרת מימר אמר. פירוש העובד כוכבים שעובד אותה אומר היא גופה לא מלצה [ב]לדידי מצלה בתמיה והלכך בידוע שניטלה: **שבאשרה יתיז בקנה** [ג] **מאי לאו דאתבר מגופה.** [כא] שנשברו הקנים שנעשו (הוו) מגוף האשרה וקאמר יתיז בקנה והקן עלמו מותר אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אותרת ומשני לא דקמייתי מעלמא כלומר שנעשית הקן מקנים אחרים ולא מגוף האילן [כב]: **אי הכי של הקדש אמאי לא נהנין ולא מועלין.** [ד] [כג] אלא נהנין פריך דכיון שאין הקן מאילן של הקדש אמאי לא נהנין [כד] אלא מיירי בתיתבר מגופה וכ"ש אמאי לא מועלין הכא מיירי בגידולים וקסבר אין מועלה בגידולים: **ה"נ מסתברא.** פי' דמיירי בתיתבר מגופה דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה דאי הכי אמאי של הקדש אין נהנין ואין מועלין אלא בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מועלין בגידולין הכי נמי מסתברא דאי ס"ד דאייתי מעלמא אמאי יתיז בקנה לשקליה משקל אמר רבי אבהו א"ר יוחנן [ה] לעולם דאייתי מעלמא ומאי יתיז יתיז אפרוחים אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה אפרוחים [כא] כאן וכאן מותרין ביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי אם [כב] אפרוחים צריכין לאמן כביצים דמו: **מתני' הגזברים** שלקחו [ד] עצים מועלין בעצים ואין מועלין לא בשיפויי ולא [ג] בנבייה: **גמ'** אמר שמואל [ז] [ה] בונין בחול ואח"כ מקדישין מאי טעמא מאן דמתנדב מעות מקדש להו [ז] דאמר תיחול קדושת מעות אבנין ויהיב להון לאומנין בשכרן כמו כן מיירי בשל אשרה מדקאמר לא נהנין מעלמא דאשרה מדקאמר יתיז בקנה דמיירי בתיתבר מגופה וקשיא לר' יוחנן דאמר עבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה ומשני א"ר אבא ס"ר יוחנן דעולה דאייתי מעלמא דמיירי בשל הקדש [כה] יתיז אפרוחין כלומר מתני' ואפי' כדאייתי מעלמא ליכא לאקשויי מידי דהא דקאמר יתיז לא קאי אקן דודאי הקן אסור בהנאה בין בשל הקדש בין בשל אשרה ומאי יתיז יתיז [ז] אפרוחים שהאפרוחים מותרים בהנאה בין בשל הקדש בין בשל אשרה כדאמר בקמיה דאמר לקמיה שמא יעלה באשרה ואי"מ והא כדסלקא דעתך דקאי יתיז אקן עלמו הוי קשיא ליה אמאי לא שקל להו [ח] ולא קאמר שמא יעלה וי"ל דודאי מעיקרא דקאמר יתיז הקן עלמו ליכא למיחש שמא יעלה [ט] שיכול ליטול הקן בידו בלא עלייה על גבי אשרה אבל השתא דקאי יתיז אאפרוחים [יא] דודאי איכא למיחש שמא יעלה כי אין נוח כל כך ליטול האפרוחים בלא הקן אם לא יעלה כי הם נשמטים כאן וכאן ולכך צריך להתיז בקנה את האפרוחים דכיון דמתיז בקנה לא יצטרך לעלות באשרה כדי להתיז בקנה כי הדבר קל להתיז בקנה אף כשעומד על גבי קרקע וא"ת אמאי אמאי של הקדש לא נהנין אף מן הקן עלמו כיון דמייתי בדאייתי מעלמא יש לומר דגזרינן דלמא אתו לאיתלופי בקנים הממוברים [יב] בלילן וא"ת כיון דשייך למיגזר אף בדאייתי מעלמא אתו אותם הממוברים בלילן א"כ מעיקרא מאי טעמא לא יתיז פריך אמאי של הקדש לא נהנין והא שייך שפיר למיגזר כדפרישית יש לומר לעולם שפיר דשייך למיגזר כדפרישית והכי הוה פריך מעיקרא של הקדש אמאי לא נהנין כמו גבי אשירה ולא גזרינן דהא מעיקרא ס"ד דיתיז בקנה קאי בקנים דקן [יב] דמותר בהנאה ולא גזרינן בהו מידי ולכך הוה פריך אמאי מיישינן גבי הקדש יותר משל אשרה אבל השתא דאשרה ואילן של הקדש שוים הן דהקן עלמו אסור כאן וכאן אף הביצים כדמפרש בסמוך אבל האפרוחים מותרים כאן [יג] וכאן דתנן יתיז באפרוחים דאשרה וה"ה בשל הקדש כיון דאם יש אפרוחים בסמוך אבל הקדש אם יש להכל והכל גזרינן דלמא אתי לאתלופי בקנים הממוברים לאילן בכדפרישית כך נראה לומרי רבינו הרב רבי פרץ ס"ז לפרש סוגיא זו מראשה ועד סופה: **אפרוחין באן וכאן מותרין.** פי' בין באשרה בין בשל הקדש כיון דאית בהן רוח חיים ואין צריכין לאמן כדמפרש בסמוך והא דקאמר יתיז בקנה קאי אאפרוחים וה"ה גבי הקדש אבל לא נהנין קאי אקן וביצים וה"ה גבי אשרה וא"ת ואמאי תנן להמיכל גבי אשרה וקתני דאסיקורא גבי הקדש משום דבעי למיתני אין מועלין [יד] ומתיז בקנה קתני גבי אשרה דאף על גב דהוי דבר מאוס מאד שהוא של עבודת כוכבים אפילו הכי שרי [טו] אפרוחים בהנאה כך נראה לומר"י: [טו] **בונין בחול ואח"כ מקדישין.** פירוש [מ] כשהיו בונין היו בונין בהקפה ולא היו נותנין בהם מעות של הקדש שנתנדבו לעשות בנין עד שנעשה כל הבנין [מא] מאי טעם כלומר למה לא [מב] היה מקדיש מקמי בנין הבנים מאן דמתנדב מעות מקדיש להו ואמר תיחול קדושת המעות אבנין ויהיב להו לאומנין בשכרם כלומר ואי הוה מקדיש להו לאבנים מקמי בנין אם כן לא היה יכול לפרוע שכר האומנין ממעות של הקדש אתין הקדש מתחלו על המלאכה אבל עתה שבונה בחול מחלו קדושת המעות על כל הבנין ופורעים אחר כך שכר האומנים מאותן המעות שנתחללו ויצאו לחולין ופורע מעות למי שמכר לבנים כמה שקנו אותם ואם תאמרין הרי אמרינן פרק בתרא דכתובות (דף קו.) מגיהי ספרים שביהודאים עוקין שכרן מתרומת הלשכה ומאי שנא דהכא ל"ל דלמיתני אין מועלין וגבי אשרה לא שייך למתני [מג] מאי טעם דלא אמרינן דהכא נמי מתרומת הלשכה אבל לא שייך למתני אין מועלין ומאי שנא